

تأملی بر مسئولیت بین‌المللی دولت

با تأکید بر رژیم اشغالگر قدس

علیرضا ابراهیمی^۱

چکیده

مفهوم مسئولیت بین‌المللی دولت ابتدا از سوی کمیسیون حقوق بین‌الملل به صورت طرح‌پیش‌نویس وارد ادبیات حقوق بین‌الملل معاصر گردید. انتساب مسئولیت به رژیم ناقض حقوق‌بشر، مشروط به داشتن شرایط اولیه تشکیل حکومت نیست. رژیم اشغالگر قدس، بیش از شش دهه‌است که منطقه خاورمیانه و قدس شریف را به آشوب و جنگ و خون‌ریزی کشیده است.

مسئولیت بین‌المللی رژیم اشغالگر قدس از مفاهیم حداقلی حقوق بین‌الملل معاصر بوده و ریشه در مبانی فلسفی حقوق بین‌الملل دارد و با مبانی دینی نیز سازگار است. ضبط اسناد و مدارک جنایات اسرائیل، ضبط عناصر مادی جرایم ارتکاب‌یافته آنان به شمار می‌روند و از نظر حقوقی جایز اهمیت است. هدف از این تحقیق، تبیین اهمیت مسئولیت بین‌المللی رژیم اشغالگر قدس است. برخی تصور می‌کنند که شرط تحقق مسئولیت بین‌المللی اسرائیل، شناسایی این رژیم به‌عنوان دولت مستقل است. در حالی که در این تحقیق این شرط نفی شده و مسئولیت بین‌المللی اسرائیل به علل متعدد تبیین گردیده است.

روش مطالعه تحلیلی - آماری است. از یافته‌های مهم پژوهش حاضر، احصا ادله متعدد برای مسئولیت اسرائیل از قبیل مفاهیم: جرائم بین‌المللی، قواعد آمره بین‌المللی، تحول مفهوم سنتی حمایت دیپلماتیک به حمایت بین‌المللی حقوق بشر و شکلی بودن قاعده مراجعه به مقدماتی بهمحاکم داخلی در ادبیات حقوق بین‌المللی معاصر است.

کلیدواژه‌ها: مسئولیت بین‌المللی، دولت، رژیم اشغالگر قدس، انتفاضه، جرایم بین‌المللی، دادگاه کیفری بین‌المللی.

مقدمه

مدنی درباره خسارت و تعیین نوع خسارت وجود داشت، درهمین چارچوب مورد توجه قرار می‌گرفت. کم‌کم مسئولیت در حوزه حقوق تجارت از مفهوم سنتی جلوتر رفت و «مسئولیت مبتنی بر ریسک (خطر)» به جای آنشست. در این برهه، مسئولیت کارفرما در قبال کارگران ولزوم بیمه اجباری آنان مطرح شد.

اما مطالعات جدید در عرصه «مسئولیت بین‌المللی»، از مسئولیت Liability سخن می‌گوید. در این قلمرو، «دولت» به دلیل آنکه پذیرفته است «دولت» باشد، باید در قبال عملکرد خویش نیز «پاسخگو» باشد. حقوق اساسی بشر از نوع تعهدات عام‌الشمول و جهانی است که هم در مبانی فقهی و دینی بر آنها تأکید شده و هم در اسناد بین‌المللی (نظیر آرای متعدد دیوان بین‌المللی دادگستری، به ویژه در قضیه بارسلونا ترکشن) از آن یاد می‌شود.

امروزه اثبات مسئولیت بین‌المللی دولت، بخصوصاًگر به خاطر نقض آشکار و مستمر حقوق بشر باشد، مستلزم صرف هزینه‌های گزافی نیست و توسعه ارتباطاتو فناوری به خوبی می‌تواند زمینه اثبات مسئولیت کیفری دولتی را که اقدام به نقض حقوق اساسی بشر نموده و یامرتکب جرایم بین‌المللی شده است فراهم سازد.

جرایم بین‌المللی

امروزه نقض قواعد آمره بین‌المللی با جنایات بین‌المللی صورت می‌گیرد. اگر در گذشته جرم در چارچوب قوانین جزایی کشورها مورد بررسی قرار می‌گرفت، اما در برهه‌زمانی حاضر وصف بین‌المللی جرایم آنها را از چارچوب صلاحیت ذاتی محاکم داخلی به سطح صلاحیت محاکم بین‌المللی ارتقا داده است. در گذشته تعهد دولت مجرم به جبران خسارت وارد شده مفهوم سنتی مسئولیت بین‌المللی تلقی می‌شد. در نیمه دوم قرن نوزدهم و ابتدای قرن بیستم، حمایت از اشخاص در سطح داخلی مورد توجه بود. جنایت تنها در چارچوب روابط اشخاص خصوصی مورد توجه قرار می‌گرفت و آن را به عمل دولت مربوط نمی‌ساخت. مسئولیت دولت در حقوق بین‌الملل در حد جبران خسارت، قابل بررسی بود. تاده‌های اخیر مسئولیت کیفری دولت وارد حقوق بین‌الملل نشده بود، اما امروزه مسئولیت کیفری دولت از سوی حقوق دانان مورد توجه عمیق قرار گرفته است.

تعارض منافع دولت زیان‌دیده با منافع دولت مرتکب جنایت عرصه روابط بین‌المللی، عرصه همکاری و همگرایی میانکشورهاست. اگر کشوری با ارتکاب جرم این عرصه

در گذشته مفهوم سنتی مسئولیت در قلمرو حقوق خصوصی به معنای مسئولیت مدنی برای تعیین خسارت توجبران ضروریان وارد شده به اشخاص حقیقی به کار می‌رفت. در گام بعدی، حوزه حقوق تجاری و حقوق اقتصادی نیز از این پایه بنیادین بهره‌مند شدند، اما در روزگار مامسئولیت بین‌المللی نظر به «وجدان جمعی دولت‌ها» دارد. دولت‌ها به عنوان تابعان اصلی حقوق بین‌الملل مکلف و موظف هستند تا از هرگونه اقدام و یا ترک اقدامی که موجبات مسئولیت بین‌المللی آنان را فراهم می‌سازد خودداری کنند.

شورای امنیت سازمان ملل متحد که با هدف حفظ صلح و امنیت بین‌المللی در منشور ملل متحد پیش‌بینی شده است، موظف و متعهد گردیده با بررسی موضوعات مختلف در چارچوب فصل هفتم منشور، هر کشوری را که ناقض صلح و امنیت تشخیص داد، ابتدا با توصیه و تذکر و سپس اعمال تحریم‌های اقتصادی و در نهایت، تهدید نظامی، از اقدام خود منصرف نماید.

کشورهای عضو جامعه بین‌المللی نیز موظفند با همکاری‌های منطقه‌ای، شورای امنیت سازمان ملل متحد را در رسیدن به هدف عالی تأمین و استمرار صلح و امنیت یاری رسانند. آنچه در پی می‌خوانیم بررسی موضوع رژیم اشغالگر قدس و اقدامات مستمر این رژیم است که بیش از نیم قرن در سرزمین‌های اشغالی و خاورمیانه هیچ حد و مرز حقوقی را به رسمت نشناخته‌است. مفهوم مسئولیت بین‌المللی به صورت مطلق در مقالات و کتاب‌های متعددی از جمله **مسئولیت بین‌المللی دولت** زیر نظر جمشید ممتاز نگارش یافته‌است، اما تطبیق موضوع بر رژیم اشغالگر در این مقاله مورد تأکید قرار گرفته است.

سؤال اصلی این است که آیا مسئول شناختن رژیم اشغالگر قدس منوط به شناسایی آن رژیم به عنوان «دولت مستقل» است؟ و سؤال فرعی اینکه چه تحول در بستر حمایت از حقوق بشر در سال‌های اخیر رخ داده‌است. بررسی مسئولیت بین‌المللی رژیم اشغالگر در اینتحقیق تبلور یافته است.

مفهوم‌شناسی

مسئولیت بین‌المللی

در گذشته از مفهوم «مسئولیت» به صورت سنتی استفاده می‌شد و تأکید بر احراز عناصری همچون قصور و تقصیر و لزوم وقوع خسارت بود. آنچه در باب مسئولیت

رامحدود سازد، بالتبع منافع خویش را در خطر انداخته است. دولت زیان دیده به دنبال مطالبه حقوق از دسترفته خویش است و دولت مرتکب جنایت تعهد دارد که از اقدامات جنایتکارانه خویش دست بردارد و جامعه بین‌المللی نیز حق دارد برای متوقف کردن اعمال جنایتکارانه، دولت مربوطه را تحت کنترل خویش قرار دهد.

در این باره به مثال‌های زیر اشاره می‌شود:

شورای امنیت سازمان ملل متحد طی قطعنامه ۳۱۲ مورخه ۴ فوریه ۱۹۷۲ «حفظ سلطه استعماری با زور» را یک «جنایت بین‌المللی» خواند و از پر تغالخواست مردمان سرزمین‌های تحت تسلط خود را برای تعیین سرنوشت خویش به رسمیت بشناسد. همچنین در تاریخ ۱۳ ژوئن ۱۹۸۰ اقدامات خشونت‌آمیز و نژادپرستانه آفریقای جنوبی را محکوم کرد و از این کشور خواست نقض حریم‌هوایی آنگولا را متوقف سازد. قطعنامه ۵۹۸ نیز در ۲۰ ژوئیه ۱۹۸۷ از دولت‌های ایران و عراق می‌خواهد به آتش‌بس فوری اقدام کنند.^۱

البته در صورتی که تعهدات ذکر شده از نوع نقض قواعد آمره بین‌المللی باشد، اعاده وضع به حالت سابق تاوان ارتکاب جنایات بین‌المللی است. در این موارد گاهی به اقداماتی برمی‌خوریم که منافع دولت به صورت غیر مستقیم نقض می‌شود و خساراتی وارد می‌گردد.

اعاده وضع به حالت سابق، قبلاً در قطعنامه‌های شورای امنیت ذکر شده بود. برای مثال، قطعنامه ۴۷۵ مورخ ۹ دسامبر ۱۹۸۲ و قطعنامه ۳۷۱۴۳ مورخ ۲۷ ژانویه ۱۹۸۳ مجمع عمومی یا قطعنامه ۴۹۸ شورای امنیت مورخه ۱۹۸۲ در مورد خروج اسرائیل از لبنان تصریح دارند.^۲

منافع عام جامعه بین‌المللی

کنوانسیون حقوق معاهدات بین‌المللی ۱۹۶۹ وین در تبیین قاعده آمره، به وصف «عام‌الشمول» و «کلی بودن» توجه کرده است. اگر موضوعی از سوی اعضای جامعه بین‌المللی^۳ به آن درجه از اهمیت قرار گرفته باشد که آن را غیر قابل تخطی می‌دانند، و فقط با «قاعده آمره»^۴ بین‌المللی با همان ویژگی قابل تغییر است، به دلیل اهمیتی است که جامعه بین‌المللی به این نوع از تعهدات دارد.

این تعهدات با موضوعات مهم «صلح» و «امنیت بین‌المللی» مرتبط‌اند. در صورتی که دولتی اقدام به جنایت بین‌المللی کند تنها منافع یک کشور را نقض کرده، بلکه منافع عام جامعه بشری را مورد خدشه قرار داده است.

شورای امنیت و مجمع عمومی نسبت به وظیفه‌جبران

خسارت و پرداخت غرامت به عنوان حقی برای دولت‌ها و ملت‌های عرب در سرزمین‌های تحت اشغال اسرائیل، به ترتیب طی قطعنامه‌های ۳۱۷۵ مورخه ۷ فوریه ۱۹۷۴ و ۳۲۰ مورخه ۹ مه ۱۹۷۴ تأکید نموده‌اند.

در تصمیمات سازمان ملل متحد تعهدات عام جامعه بین‌المللی در قبال نقض قواعد آمره به ویژه جنایات بین‌المللی تصریح شده است. برای مثال، «در قطعنامه "تقویت امنیت بین‌المللی" مورخ ۱۶ دسامبر ۱۹۷۰ به شماره ۲۷۳۴ مجمع عمومی، آمده است: همه دولت‌ها موظفند طبق منشور سازمان ملل متحد با یکدیگر همکاری کنند و اشغال سرزمین در نتیجه تهدید یا کاربرد زور را قانونی ندانند. به علاوه، کشورها موظفند با اقدامات فردی و جمعی، تحقق اصل تعیین سرنوشت و برابری حقوق ملت‌ها را تسریع نمایند.»^۵

شکلی بودن «قاعده مراجعه مقدماتی به محاکم داخلی»^۶ گزارشگر کمیسیون حقوق بین‌الملل آقای محمد بنونا در گزارش خویش به آن کمیسیون از تحول مفهوم حمایت‌دیپلماتیک به «حمایت بین‌المللی از حقوق بشر»^۷ صحبت کرده است.

این تحول در پی اهمیت جامعه بین‌المللی در ارتقای حقوق اساسی بشر انجام گرفته است. مراجعه مقدماتی به محاکم داخلی پیش از مراجعه به محاکم بین‌المللی که از شرایط دست و پاگیر حمایت دیپلماتیک (سیاسی) بود، شکلی خوانده می‌شود.^۸ از این رو، اگر محاکم داخلی به نقض حقوق اساسی بشر بی‌توجه باشند، دلیلی ندارد که محاکم بین‌المللی این هدف مهم را دنبال نکنند. مراجعه‌آحاد انسانی به دادگاه اروپایی حقوق بشر نیز در همین قلمرو تفسیر می‌شود.

صلاحیت دادگاه کیفری بین‌المللی

دادگاه بین‌المللی کیفری (icc) طبق اساسنامه خود صلاحیت دارد به جرایم مختلف از جمله ژنوساید^۹ یا کشتار دسته‌جمعی، نسل‌کشی، و جنایات علیه بشریت رسیدگی نماید.

از آن رو که صلاحیت دادگاه کیفری بین‌المللی برای رسیدگی به جرایم جنایتکاران جنگی دانسته شده است، این سؤال مطرح می‌شود که با توجه به اینکه دولت جمهوری اسلامی ایران رژیم اشغالگر قدس را به رسمیت شناخته است، اساساً آیا امکان طرح دعوی علیه

این رژیم در دادگاه کیفری بین‌المللی وجود خواهد داشت؟

در پاسخ به این سؤال می‌توان موارد زیر را متذکر شد:

۱. تعهدات دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی در قبال حقوق اساسی بشر از نوع تعهدات عام‌الشمولی است که منافع عام جامعه بین‌المللی را مخدوش ساخته است و دولت مرتکب جرم در قبال کل جامعه بین‌المللی مسئولیت بین‌المللی دارد.

۲. تعریف قاعده آمره در حقوق موضوعه به ویژه در کنوانسیون حقوق معاهدات ۱۹۶۹ وین دلالت بر آن دارد که قاعده پذیرفته شده از سوی اعضای جامعه بین‌المللی از نوع تعهداتی است که در چارچوب توافق و یا رضایت اراده یک کشور و یا رژیم سیاسی خلاصه نمی‌شود. بیدیهی است که این مهم موضوعی نیست که بتوان بر سر آن معامله کرد یا با تساهل و تسامح با آن روبه‌رو شد.

۳. اساساً صلاحیت دادگاه کیفری بین‌المللی در قبال جرائم یادشده در اساسنامه دادگاه منحصر به تقدیم دادخواست از سوی دولت معینی نظیر جمهوری اسلامی ایران نیست تا اشکال شود که به دلیل عدم رسمیت داشتن رژیم اشغالگر قدس از سوی جمهوری اسلامی ایران امکان طرح دعوی علیه این رژیم فراهم نباشد؛ چرا که اولاً، کشورهای اسلامی و غیراسلامی، عربی و غیرعربی در احیای حقوق انسان‌ها در فلسطین اشغالی و نوار غزه و لزوم جبران خسارت‌های وارد شده به مردم مظلوم و ستمدیده فلسطین جملگی تأکید دارند. پس وابسته به تقدیم دادخواست معینی از سوی یک کشور نیست. ثانیاً بارها و بارها حقوق دانان، گزارشگران حقوق بشر و مراجع بین‌المللی در مورد اعمال خشونت‌آمیز و ضد بشری رژیم اشغالگر قدس تذکر داده‌اند.

۴. اساساً موضوعات مهم «صلح و امنیت بین‌المللی» در چارچوب قواعد حقوق عرفی و موضوعه منحصر نمی‌شوند و به دلیل ارتباط ارگانیک این مفاهیم اساسی با تعهدات جامعه بین‌المللی همچون «روح حاکم بر حقوق بین‌الملل» تلقی می‌شوند. پس مراجع بین‌المللی نظیر شورای امنیت و مجمع عمومی سازمان ملل متحد می‌توانند در این زمینه فعال شوند. گزارش اخیر گلدستون به شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد و تأیید نهایی گزارش مبنی بر اقدامات غیرقانونی رژیم اشغالگر اسرائیلی شواهدی بر این مدعا است.

۵. دادگاه کیفری بین‌المللی می‌تواند با توجه به اهمیت موضوع پس از قطعنامه‌های مجمع عمومی و شورای امنیت، نسبت به نقض صلح و امنیت بین‌المللی به صورت مکرر از سوی رژیم اشغالگر قدس رسیدگی کند و این مهم در چارچوب اساسنامه دادگاه کیفری بین‌المللی قابلیت توجیه دارد.

نتیجه‌گیری

از دیرباز مسئولیت و تعهد دولت امر ساده‌ای جلوه‌می‌کرد. با پدیداری سازمان‌های بین‌المللی دولتی قدمتی مؤثر در ارتقای سطح مسئولیت دولت به وجود آمد، اما آرام‌آرام سازمان‌های غیر دولتی ملی - منطقه‌ای و جهانی‌تأملاً موجود در حمایت بین‌المللی از افراد انسانی را پر کردند.

این واقعیت تا آنجا پیش رفت که شکافی در پدیده دولت به وجود آمد و دیر یا زود دولت‌ها با واقعیتی جدای از آنچه امروزه با آن مواجهند، روبه‌رو خواهند شد.

حضور فعال در عرصه روابط بین‌المللی و دیپلماسی پر تحرک، امکان هماهنگی و همسان‌سازی بیشتر میان قواعد داخلی به عنوان پایه‌های نظام حقوقی ملی با تحولات جهانی را فراهم خواهد ساخت. تنها در این صورت است که امکان پاسخ‌گویی دولت به عنوان مسئول در تقابل با سازمان‌های بین‌المللی در زمینه حمایت بین‌المللی از نقض تعهدات دولت در قبال افراد فراهم می‌آید.

رژیم اشغالگر قدس به دلیل ارتکاب جنایات جنگی و نسل‌کشی در غزه «مسئولیت بین‌المللی» دارد و «دادگاه کیفری بین‌المللی نیز صلاحیت دارد تا به دلیل نقض مستمر و آشکار اسرائیل نسبت به حقوق اساسی انسان‌ها در فلسطین اشغالی رسیدگی کند»؛^{۱۰} چرا که جنایتکاران جنگی اسرائیل از هیچ‌گونه مصونیتی برخوردار نیستند.

ضمیمه یک

انتفاضه از نگاه آمار

بر اساس جدیدترین آمار وزارت بهداشت فلسطین، مقاومت انتفاضه الاقصی از آغاز تا اول ماه سپتامبر جاری حدود ۲۴۷۹ شهید (۱۴ شهید از داخل مناطق ۱۹۴۸) تقدیم کرده است. از این تعداد، مشخصات ۱۸۰۲ نفر ثبت شده است و ۶۶۳ نفر نیز به دلیل محاصره شدید و قطعات تباط با شهرهای فلسطینی هنوز ثبت نگردیده‌اند. علاوه بر این موارد، برخی از شهدا و مفقودان شهرهای جنین و نابلس به دلایلی، از جمله تعمد اسرائیل در مخفی‌کاری و دفن‌های دسته‌جمعی و ناپدید شدن تعداد زیادی از اجساد در میان آواره‌ها، هنوز شناسایی نشده‌اند. براساس گزارش این وزارتخانه، تعداد شهدای کرانه‌پاختری بالغ بر ۱۰۸۹ و شهدای نوار غزه حدود ۷۱۳ نفر بوده است.

آمار مجروحان ۳۹۳۰۰ نفر اعلام شده که تعداد ۸۴۳۵ نفر آنها به صورت سرپایی معالجه گردیده‌اند. از این تعداد، قریب هزار نفرشان از مناطق فلسطینی ۱۹۴۸ می‌باشند.

در میان شهدا ۱۹۶۱ نفر کمتر از ۱۸ سال سن دارند

و کودکان مجروح نیز در حدود ۱۱۳۸۵ می‌باشد. آمار معلولان بالغ بر ۵۵۰۰ اعلام گردیده که ۹۸۰ نفر آنها کودک می‌باشند. گروه‌های پزشکی و امداد ۱۸ شهید تقدیم کرده‌اند. ۲۴۰ دستگاه آمبولانس هدف تیراندازی و با بمباران قرار گرفته که ۳۴ دستگاه آن کاملاً از بین رفته است. تیراندازی به رانندگان آمبولانس ۶۵۰ مورد ثبت گردیده است. گزارش وزارت بهداشت فلسطین می‌افزاید: ۷۲ نفر از شهدا در پشت مراکز ایست و بازرسی فوت کرده و به بیمارستان‌ها نرسیده‌اند. براساس اسناد این سازمان، طی این دو سال ۷۹ فلسطینی به دست نیروهای اسرائیلی ترور گردیده‌اند، که در ۳۲ مورد منجر به قتل شده و نیز نیروهای غیرنظامی اسرائیلی ۲۲ فلسطینی را از پای درآورده‌اند.

از آغاز انتفاضه قریب ۲۷۴۲ باب منزل مسکونی کاملاً ویران گردیده و ۳۶۰۰۰ باب نیز خسارت‌های جزئی دیده‌اند. آقای ماهر نمیم سرپرست وزارت مسکن فلسطین با ارائه این آمار به خبرنگاران گفت: این ساختمان‌ها توسط بمباران هوایی، بولدوزر و یا توسط انفجارهای اسرائیلی از بین رفته‌اند (آمار مزبور شامل نابودی ساختمان‌های مقرر عرفات و مرکز نیروهای امنیتی در رام‌الله نمی‌شود). بیشترین خرابی مربوط به اردوگاه جنین می‌شود. دست کم ۸۰۰ باب منزل مسکونی در این اردوگاه از بین رفتند. تاکنون ۲۵ باب منزل مربوط به خانواده‌های عاملان عملیات‌های شهادت طلبانه نیز تخریب گردیده است. وزیر فلسطینی هزینه بازسازی خانه‌های تخریب شده را ۸۰۰ میلیون دلار برآورد کرد. فقط بازسازی اردوگاه جنین بیش از ۲۰ میلیون دلار هزینه خواهد داشت.

از آغاز انتفاضه تا پایان آگوست گذشته، اسرائیلی‌ها به کشته شدن ۶۱۹ یهودی توسط فلسطینی‌ها اعتراف کرده‌اند. ۱۸۳ نفر از آنها افراد نظامی و بقیه از شهک‌نشینان و دیگر یهودیان بوده است. مجروحان اسرائیلی ۴۴۹۷ نفر اعلام گردیده که قریب یک سوم آنها (۱۹۹۶ نفر) ارتشی می‌باشند.

کارشناسان اسرائیلی برای ارزیابی دقیق خسارت‌های وارد شده به این رژیم، تاریخ درگیری با فلسطینی‌ها را به سه دوره مشخص تقسیم می‌کنند: مرحله ۱۵ سال پیش از اسلو (۱۹۹۳)، مرحله بین اسلو تا پایان سپتامبر ۲۰۰۰ (۷ سال) و مرحله انتفاضه فلسطینی تا به امروز (۲ سال).

براساس آمارهای رژیم، عملیات فدایی (شهادت طلبانه) در مرحله انتفاضه اخیر ۱۴ برابر پیش از اسلو از اسرائیلی‌ها قربانی گرفته است. پیش از اسلو حدود ۷۹۳ تیراندازی در مناطق کرانه غربی و نوار غزه ثبت گردیده بود، در حالی که عملیات‌های انتفاضه اخیر به ۱۱۰۰۰ مورد بالغ گردید.

بین سال‌های ۱۹۷۷ تا ۲۰۰۰ میلادی سالانه حدود ۳۹۰

عملیات فدایی (شهادت طلبانه) انجام گرفته است. این عملیات‌ها در سال اول انتفاضه به شدت رشد یافته و به ۱۷۹۴ مورد رسید و در نیمه اول سال دوم (انتفاضه) ۳۰۶۹ مورد ثبت شده است.

براساس آمار اسرائیلی، طی پانزده سال پیش از امضای موافقت‌نامه اسلو ۲۵۴ نفر یهودی به قتل رسیده‌اند. پس از امضای موافقت‌نامه اسلو و طی ۷ سال گذشته‌های آنها به ۳۰۰ نفر رسیده است. مجموعاً در دو سال انتفاضه ۶۱۹ یهودی به قتل رسیده‌اند؛ یعنی سالانه قریب ۱۷ اسرائیلی در سال‌های اولیه اسلو. در سال‌های بعد آمار قتل‌ها بالا رفته؛ یعنی سالانه ۴۷ مورد و در مرحله انتفاضه ۳۰۹ نفر.

شهرک‌نشینان یهودی بخش قابل توجهی از کشته‌شدگان اسرائیلی را به خود اختصاص داده‌اند. طی دو سال (انتفاضه) ۱۳۳ نفر از این شهرک‌نشینان به دست فلسطینی‌ها به قتل رسیده‌اند که ۲۱/۵ درصد مجموع کشته‌های اسرائیلی را تشکیل می‌دهند. البته نسبت آنها پیش از انتفاضه و در مقایسه با دیگر کشته‌های اسرائیلی بیشتر بوده و ۴۰ درصد اعلام شده است.

آمارهای رژیم اشغالگر قدس نشان می‌دهد طی انتفاضه اخیر ۸۵ نفر از یهودیان قدس (حدود ۱۳/۷ درصد)، ۳۰ نفر از حیفا (حدود ۴/۲ درصد)، ۲۵ نفر از تل‌آویو (حدود ۴ درصد)، ۱۹ نفر از ریشون لتسیون (حدود ۳ درصد)، ۱۳ نفر از الخضره (حدود ۲/۱ درصد) و ۱۷ نفر از کارگران خارجی کشته شده‌اند.

بیشترین خسارت‌ها را عملیات شهادت طلبانه به اسرائیل وارد آورده است. تقریباً ۴۳ درصد یهودیان از این طریق کشته شده‌اند. همین تعداد نیز توسط گلوله‌های فلسطینی از پای درآمده‌اند. البته ارتش و پلیس اسرائیل اعلام می‌کنند ۹۷ درصد عملیات‌های شهادت طلبانه را پیش از هر اقدام خنثا نموده‌اند.

براساس این آمارها، عملیات پرتاب گلوله خمپاره (موشک‌های الاقصی) توسط فلسطینی‌ها تأثیر زیادی نداشته و فقط یک اسرائیلی به وسیله آن به قتل رسیده است. ۳۵ نفر با نفوذ نیروهای مقاومت به داخل شهرک‌نشینان یهودی و عملیات‌های مسلحانه از پای درآمده‌اند.

گزارش‌های منابع امنیتی اسرائیلی خاطر نشان می‌سازند: طی دو سال گذشته از مجموع ۱۴۲۶۷ عملیات مقاومت فلسطینی، حدود ۹۶ درصد آن در مناطق کرانه غربی (۶۶۲۴ مورد) و نوار غزه (۷۱۴۲ مورد) و ۶۱۱ مورد در داخل مناطق اشغالی ۱۹۴۸ بوده است. علی‌رغم کمبود تعداد عملیات‌های داخل مناطق اشغالی ۱۹۴۸ (در حدود ۴ درصد)، ۳۴۲ نفر یعنی حدود ۵۵ درصد از کشته‌شدگان اسرائیلی مربوط به این

مناطق می‌شود.

پس از عملیات «دیوار بازدارنده» توسط ارتش اسرائیل و از پایان ماه مارس گذشته، از تعداد عملیات‌های فلسطینی کاسته شده، ولی آمار کشته‌شدگان اسرائیلی کاهش نیافته است. این امر نشان می‌دهد عملیات‌ها پس از این مرحله اگرچه کاهش داشته، ولی از قدرت تخریبی بالاتری برخوردار بوده‌اند و خسارت‌های بیشتری را بر اسرائیل وارد آورده‌اند. پس از عملیات اسرائیلی «دیوار بازدارنده» و طی پنج ماه ۱۱۷ نفر فقط ۱۵۵ عملیات مقاومت فلسطینی از پای درآمده‌اند. در خود عملیات دیوار بازدارنده نیز ۶۴ اسرائیلی کشته شده‌اند که نیمی از آنها را نظامیان تشکیل می‌دادند.

سالفان سالوم وزیر دارایی رژیم اشغالگر قدس، خسارت‌های مادی انتفاضه اخیر به اسرائیل را ۲۴ میلیارد شیکل (حدود ۵ میلیارد دلار) ارزیابی کرد. وی می‌افزاید: حدود ۸۰ هزار اسرائیلی شغل خود را از دست داده‌اند، تولیدات اسرائیلی حدود ۴ درصد (تقریباً ۳ میلیارد دلار) کاهش پیدا کرده است. هزینه‌های نظامی یک میلیارد دلار افزایش داشته و از طرفی، درآمدهای دولت هم در همین حدود کاسته شد.

رژیم اشغالگر قدس در حال تهیه فهرستی از خانواده‌های قربانیان یهودی و کسانی است که در انتفاضه خسارت دیده‌اند تا به سازمان ملل متحد ارائه دهد و همانند غرامت‌هایی که به خاطر جنگ خلیج فارس از عراق دریافت نمود، از فلسطینی‌ها ادعای خسارت نماید. در حال حاضر اتحادیه هتل‌داران خواستار غرامتی در حدود ۱/۵ میلیارد شیکل (۳۲۰ میلیون دلار) از تشکیلات خودگردان شده‌اند که به زودی مدارک آن تقدیم دادگاه حقوقی شد.

براساس گزارش‌های مرکز آمار اسرائیلی، در سال ۲۰۰۲ بیشترین کاهش در مهاجرت یهودیان به اسرائیل نسبت به ۱۲ سال قبل ثبت شده است. در گزارش سالانه رژیم که اوایل ماه سپتامبر (جاری) منتشر گردید، جمعیت فعلی رژیم شش میلیون و ۵۹۲ هزار نفر اعلام شده که نسبت به سال گذشته قریب ۱۳۳ هزار نفر، یعنی ۱/۲ درصد، افزایش داشته است.

طی سال گذشته معدل افزایش طبیعی جمعیت کاهش محسوسی را نسبت به مهاجران جدید نشان داد. براساس این آمارها، فقط ۱/۴ درصد به جمعیت یهودیان افزوده گردید. نسبت آنها در مقایسه با سایر اقوام ۷۷/۲ درصد (کل جمعیت اسرائیل) اعلام گردید، در حالی که سال پیش از آن (۲۰۰۰) این نسبت ۷۷/۸ درصد بوده‌است. مجموع جمعیت یهودی و عربی شهر قدس در سال ۲۰۰۱ بالغ بر ۶۷۰ هزار نفر رسید که در طی سال ۱۲۴۰۰ نفر به آن افزوده شده بود. کمتر از یک سوم این جمعیت، فلسطینی هستند و افزایش نفوس آنها بیشتر

بهباطر زاد و ولد زیاد می‌باشد.

از نظر ترکیب جمعیت اسرائیل (۱۹۴۸)، مسلمانان حدود ۱۵/۴ درصد، مسیحیان ۱/۲ درصد و دروزی‌ها حدود ۱/۶ درصد ساکنان آن را تشکیل می‌دهند.

از لحاظ سنی، یهودیان از پیرترین جمعیت‌ها محسوب می‌گردند و نسبت افرادی که به سن ۶۵ سال و بیشتر رسیده‌اند در حدود ۱۲ درصد اعلام شده است. ولی مسلمانان از جوان‌ترین گروه‌های سنی محسوب شده و نسبت افراد مسن (۶۵ سال و بالاتر) به سایر گروه‌های سنی فقط ۳ درصد می‌باشد.

در مرحله انتفاضه، مهاجرت به اسرائیل کاهش زیادی داشته است. در سال ۲۰۰۱ قریب ۴۳۶۰۰ نفر وارد اسرائیل شده‌اند که در مقایسه با سال ۲۰۰۰ (یعنی ۶۰۲۰۰ نفر) در حدود ۲۸ درصد کاهش را نشان می‌دهد. این آمار کمترین مهاجرت به اسرائیل پس از سال ۱۹۹۰ به بعد را نشان می‌دهد. در سال ۲۰۰۱ بیشتر مهاجرت‌ها (حدود ۴۳ درصد) از کشور اتیوپی و مهاجران آفریقایی بوده است.

طی سال ۲۰۰۱، تعداد بیکاران اسرائیل افزایش محسوسی داشت و به ۹/۳ درصد نیروی کاری آن رسید و این نسبت در مقایسه با سال ۲۰۰۰ حدود نیم درصد افزایش داشته است.

براساس آمارهای رسمی اسرائیلی، بخش جهان‌گردی بیشترین خسارت‌ها را متحمل شده است. تعداد جهان‌گردان طی هفت ماه اول سال جاری (۲۰۰۲) ۴۷۳۲۰۰ نفر بوده که نسبت به دوره مشابه سال گذشته در حدود ۴۱ درصد کاهش را نشان می‌دهد. سال گذشته (۲۰۰۰) در مقایسه با سی سال قبل بیشترین کاهش در ورود جهان‌گردان به اسرائیل ثبت گردید. ناظران اسرائیلی عقیده دارند در سال ۲۰۰۲ آمار از آن هم بدتر خواهد بود، و احتمالاً از ۷۵۰ هزار نفر تجاوز نماید. در این صورت، اسرائیل در سال جاری کمترین جهان‌گرد را از سال ۱۹۷۰ به بعد به خود می‌بیند (در آن سال فقط ۶۲۸ هزار نفر از اسرائیل دیدن کرده‌اند).

براساس گزارش‌های اتحادیه صنایع رژیم اشغالگر قدس، صادرات رژیم نیز به صورت محسوسی کاهش دارد. تنها از میان صادرات اسرائیل به آمریکا ۳۴ درصد کاسته شده است. واردات مواد سرمایه‌ای که برای طرح‌های زیرساختی به کار می‌رود و اهمیت ویژه‌ای برای رژیم دارد، ۱۱/۱ درصد کم شده است. روزنامه «دیدعوت‌اخرنوت» (۲۶ آگوست ۲۰۰۲) فاش ساخت: از اول سال جاری سرمایه‌گذاران اسرائیلی بیش از یک میلیارد دلار را از بانک‌های جهانی بخصوص بانک‌های

آمریکایی منتقل کرده‌اند.

نظرسنجی روزنامه «یدیوت احرونوت» از ۲۷۷۷ پرسش شونده و از طریق اینترنت نشان می‌دهد: حدود ۸۰ درصد اسرائیلی‌ها معتقدند انتفاضه الاقصی که در ۲۹ سپتامبر وارد سومین سالگرد خود می‌شود، در آینده اوجبیشتری خواهد گرفت، فقط ۱۱ درصد افراد گفته‌اند انتفاضه کاهش می‌یابد. ۴ درصد عقیده داشتند در حال حاضر انتفاضه پایان یافته تلقی می‌گردد. ۵ درصد اظهار عقیده کردند هنوز پایان نیافته، ولی رو به افول می‌باشد.

ضمیمه دو

هزینه‌های فلسطینی‌ها در انتفاضه الاقصی از نگاه‌آمار و

ارقام

از آغاز انتفاضه الاقصی (۲ سپتامبر ۲۰۰۰) تاکنون، فلسطینی‌ها به رغم وارد آوردن خسارات بسیار برای صهیونیست‌ها، خود نیز متحمل خسارات انسانی و مادی زیادی شده‌اند. آنچه در پی می‌آید گزارش تفصیلی خسارات فلسطینی‌ها در زمینه‌های مختلف است. تعداد فلسطینی‌هایی که توسط نیروهای اسرائیلی و شهرک‌نشینان یهودی کشته شده‌اند:

فلسطینیانی که در عملیات‌های اسرائیلی کشته شده‌اند: ۱۵۱۵ نفر؛

فعالان فلسطینی و شخصیت‌های سیاسی که توسط جوخه‌های ترور اسرائیلی ترور شده‌اند: ۱۵۸ نفر؛

فلسطینیانی که در نتیجه عملیات‌های شهرک‌نشینان علیه شهروندان فلسطینی کشته شده‌اند: ۳۲ نفر؛

نسبت شهروندان بی‌گناه فلسطینی از کل کشته‌شدگان (۶۵ درصد): ۱۱۰۸ نفر؛

تعداد کل کشته‌شدگان فلسطینی: ۱۷۰۵ نفر؛

جنسیت کشته‌شدگان:

تعداد نهایی کشته‌شدگان مرد: ۱۶۰۲ نفر؛

تعداد نهایی کشته‌شدگان زن: ۱۰۳ نفر؛

در نتیجه ممانعت اسرائیل برای دسترسی به بیمارستان:

تعداد فلسطینیانی که در ایست‌های بازرسی

نظامی اسرائیل متولد شده‌اند: ۳۶ نفر؛

تعداد فلسطینیانی که در هنگام زایمان در

ایست‌های بازرسی اسرائیل کشته شده‌اند: ۲۱ نفر؛

تعداد مادران کشته شده: ۲۳ نفر؛

تعداد نوزادان مرده به دنیا آمده: ۲۱ نفر؛

زایمان‌های انجام شده توسط پرستاران ماهر: ۶۷ درصد؛

زایمان‌های خانگی: ۳۰ درصد؛

کودکان در حال رنج از سوء تغذیه مزمن: ۵۶ درصد؛
کودکان در حال رنج از سوء تغذیه حاد: ۴۴ درصد؛
خانواده‌هایی که طبق گزارش از مشکلات بدنی یک یا چند نفر از اعضای خانواده رنج می‌برند: ۸۷ درصد.

توضیح: این تعداد علاوه بر موارد گوناگونی است که در باره ضربه‌های روحی گزارش شده است.

حملات اسرائیل به کادر پزشکی و تجهیزات:

تعداد نهایی پرسنل پزشکی که کشته شده‌اند: ۳ نفر؛

تعداد نهایی پرسنل پزشکی که زخمی شده‌اند: ۱۸۰ نفر؛

تعداد نهایی عملیات‌ها بر ضد آمبولانس‌ها: ۱۹۸ مورد؛

تعداد نهایی آمبولانس‌های صدمه دیده: ۹۸ دستگاه؛

تعداد دفعات ممانعت از دسترسی به آمبولانس‌ها: ۴۵۲ مورد؛

تعداد آمبولانس‌هایی که بعد از تعمیر صدمه دیده‌اند: ۲۶ دستگاه؛

حملات اسرائیلی‌ها علیه روزنامه‌نگاران:

روزنامه‌نگاران فلسطینی کشته شده توسط

نیروهای اسرائیلی: ۴ نفر؛

روزنامه‌نگاران فلسطینی و خارجی زخمی شده توسط

نیروهای اسرائیلی: ۲۱۹ نفر؛

روزنامه‌نگاران خارجی کشته شده توسط نیروهای اسرائیلی:

۱ نفر؛

تعداد ساختمان‌های مسکونی گلوله‌باران شده:

نیمه ویران: ۱۲۱۱ باب؛

ساختمان‌های کاملاً تخریب شده: ۶۱۶ باب؛

تعداد بیمارستان‌ها و کلینیک‌های گلوله‌باران شده:

نیمه ویران: ۳۱۸ واحد؛

کاملاً تخریب شده: ۱۳۶ واحد.

تعداد مدارس گلوله‌باران شده:

نیمه ویران: ۱۸۵ واحد؛

کاملاً تخریب شده: ۲۵ واحد.

تعداد مؤسسات همگانی گلوله‌باران شده:

نیمه ویران: ۱۹۶۷ واحد؛

کاملاً تخریب شده: ۲۷۸۸ واحد.

تعداد مؤسسات خصوصی گلوله‌باران شده:

نیمه ویران: ۸۲۲ مورد؛

کاملاً تخریب شده: ۱۰۱۲ مورد.

تعداد نهایی ساختمان‌های گلوله‌باران شده: ۹۳۹۸

باب: تعداد نهایی ساختمان‌های نیمه ویران: ۴۸۲۱ باب؛

تعداد نهایی ساختمان‌های کاملاً تخریب شده: ۴۵۷۷ باب.

درختان ریشه‌کن شده فلسطینیان: ۶۶۷۳۹۰ اصله.

زمین‌های زراعی ویران شده فلسطینیان: ۳۶/۶۹ درصد.

توضیح: از سال ۱۹۶۷ اسرائیل تقریباً ۷۵ هزار جریباز ۱/۵ میلیون جریب زمین کرانه باختری و نوار غزه را مصادره کرده است. از سال ۱۹۶۷ نیروهای اسرائیلی ۲۰۰ هزار درخت را ریشه کن کرده‌اند. از سال ۱۹۶۷ فقط بیش از ۷۰۰۰ خانه به دلیل اینکه برای ساخت، اجازت‌های اسرائیل را نداشته‌اند، ویران شده‌اند (اجازه ساخت مسکن برای فلسطینیان فقط باید از سوی مقامات اسرائیلی صادر شود).

!!!!!! . . . . .

۱ - ر.ک: حمشید ممتاز، *مسئولیت بین‌المللی*

دولت.

۲ - همان.

!!!!.....

۳ International Community.

۴ Jos cogens.

۵ *British and foveign state papers*, ۱۹۱۹-۷۰۱, cxll, p. ۸۷-

۸۸.

۶ Local Remedies.

۷ A. coucado frindade. Co- Existaence and coordination of mechanisms of international protection of Human Rights RCADI

۲۰۲, p. ۱۷۳.

۸ Amerasinghe, local remedies in international law gnotius cambridje, ۱۹۹۰.

۹ Genocide.

۱۰ - ر.ک: *اساسنامه دادگاه کیفری*

بین‌المللی و سند نهایی کنفرانس دیپلماتیک

ر.م

- ممتاز، حمشید، *مسئولیت بین‌المللی دولت*،

تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۷۷.

- *اساسنامه دادگاه کیفری بین‌المللی و*

سند نهایی کنفرانس دیپلماتیک ر.م، تهران،

دفتر امور بین‌الملل قوه قضائیه، ۱۳۷۷.

- *British and foveign state papers*, ۱۹۱۹-۷۰۱. cxll, pp. ۸۷ . ۸۸

local remedies in international law. Amerasinghe

.law gnotius cambridje ۱۹۹۰.

- *Felix ermadora*. Human Rights and Domestic

jurisdiction Rcadj ۱۹۶۸-

- *Co. coucado frindade*. A - Existaence and

international coordination of me chanisms of

protection of Human Rights RCADI ۱۷۳p.۲۰۲